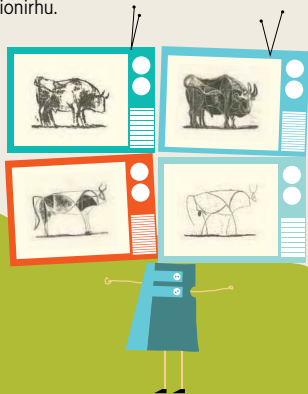

8. Tsimani jási wantakua miteani kánekua ampeesti jimpoka úsinka ma eratsent'ani ka wantakorheni

Éka ma jurhenhajka sapiiparini tsimani o tanimu jási wantakua, kánekua jukaparhasinti jimpoka ma mitesinka tsimapuru o tanipuru isí wantant'ani irekakuechani. Arhipirinkajche éska juchaari eratsarpekea isiiska éska televisioni ampe jimpoka k'uiripu úsinka móts'int'ani wáni jási wantakuechani. Éka ma k'uiripu ma jásik'u miteka wantani isiisti éska ma kanalihuk'u exeni televisionirhu.

9. MÉXIKU WANTANHASINTI 68 IRHAKUA WANTAKUA INDÍGENA KA JIMINI WÉRATINI 364 IRHAKUA VARIANTEECHA

Wani k'uiripu indígena ixo Méxiku anapu úsintiksí wantani tsimani jási wantakuechani. Éka ixo Méxiku winapepirinka ka sési marhuatanhaani yápuru isí wantakua indigeneecheri, arhipirinkach'i éska yámentu k'uiripu Méxiku anapu úpirinka wantani tsimani jási wantakuechani.

10. KÁNEKUA JUKAPARHAKUESTI ÉSKARI MARHUATAAKA CHEETI WANTKUANI KA ISTU ÉSKARI JANHANHARHIAWAKA MÁTERU JÁRHATI WANTAKUECHANI

Yámentu wantakuecha wantant'asinti má jási irekakua, istu wantakuecha kánekua jukaparharasti ts'eeeri kuiri-puni jinkuni, ka istu jukaparhasti jimpoka wantakuecha yamentuecheriska. Wáni kuiripu járhasti imanka no miteka éska wantakua indigeneecha kánekua jukaparhaska, isí jimposí yóntki úntanhati k'uiripu indigenanksí teresmarhuni. Kánekua jukaparhakuesti éska mítetarpennaaka wantakua indigeneecheri ka éska wantariicha marhuataawaaka yá-puru isí ts'eeeri wantakuechani parakaksi jukaparhant'aaka. iYámentuechach'i jánkorent'aaka winaperantaani!

¡JUE MÍNHRIKUANI!
¡JUE ERATSEANT'ANI!
¡JUE WANTAANI!

Ékari wékaska mínhrhikuani ka kurhankuani juchaari wantakuechani, exe:
www.educacionintercultural.unam.mx
www.inali.gob.mx
© INALI-UNAM, 2013
Autores: Leopoldo Valiñas, Luz Lazos y María de Lourdes Ros
Diseño e ilustraciones: Carlos Villajuárez
Traductor: Puki Lucas Hernández
Purépecha de Santa Fe de la Laguna, Mich.

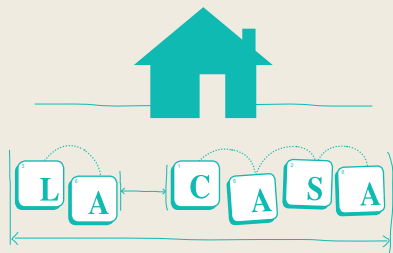

TÉMPINI AMPE IMA ÉNKA
K'UIRIPU WÉTARHIAKA
MÍTENI WANTAKUAERI

1. WANTAKUA WAXASTAKATA JARHASTI ERATSEKUA JINKUNI

Wantakuarhu jukarasti mámaru jási wantakuecha ts'ima énkaxi kunkorhepant'ajka paraxi úni wantant'ani mámaru ampe.

2. WANTAKUA ISIISTI ÉSKA AJEDREZ AMPE

Wantakua isiisti éska ajedrez ch'anani: jimpoka kánkorhesinka pits'itakuani, kásanti ch'anariichani ts'ima éнка turhipitijka ka ts'imanka urapitijka, jatsisti jupitsetarakuechani ínkaxi marhuatajka ch'anakuarhu. Kánkorheasinti ch'anarpetarakuechani ts'ima éнка sánteru marhuajka ka xáni ts'ima éнка no atiru marhujka, ka éka chananhajka jarhasti ch'anariicha ts'ima éнка sánteru winani ch'anajka, ts'ima éнка sánteru eratsekua jinkuni ch'anajka ka ts'ima éнка sánteru tsípikua jinkuni ch'anajka.

3. ERATSEKUA, P'IKUARHERAKUA KA P'INTEKUECHA WAXASTAKORHESINTIKSI WANTAKUA JIMPO

Mámaru ampe jukarhasti wantakuarhu:

ERATSEKUA (eratseni): jarhuatasintits'ini sési jánhaskani ka sési eratsent'ani parhakpekuani.

P'IKUARHERAKUA (p'ikuarherani): jurhuatasintits'ini p'ikuarherani mámaru ampe ka ístu xarhatani wémpekuu ampe.

P'INTEKUA (p'inteni): no ne májku jási p'intekua jatsikorheasti, yámentuecha táchani járhastisi.

4. WANTAKUA JIMPO ÚSINTI MA MÁMARU JÁSI AMPE ERATSENT'ANI

Wantakua jimpo úsínkach'i eratsent'ani juchaari irekakuani, wénheani wémpekuuechani, xarhatani ikiakuani, ch'anantiratspeni, terhekorheratpeni, siranta arhint'ani ka eratseni ampe.

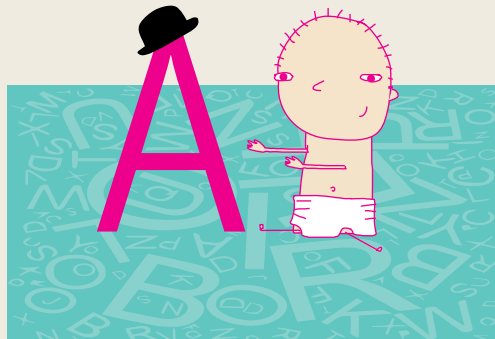
5. K'UIRIPU MÁMARU AMPE JUKACHASTI TS'I ÉNKA ÚJKA WANTAP'ETARANI

6. JURHENHASINKAJCHI WANTANI JIMPOKAJTSINI MÁTERUECHA WANTAJPASINKA

Nunuxeecheri wájpa ma, úati jurhenhani wantakuani éka k'uiripu wantantskorhekuska, éka, ima sapi kurhach'akpeska mámaru ampe k'uiripuni. Ékach'i jurhenhajka wantakuani, úsínkach'i míteni tsimoru ampe: ma jinteesti, niarani mínharhikuaní mámaru jási wantakuechani, arhikuekakuechani, kurhamukuechani ka míchakpentskuechani, ka ístuch'i niarasintinka míteni náana ma wantantskorhesini marikua ka tumpi, k'éратиича ka sapirhatiicha, mítent'asinti ma nési wantani jarhajki.

Míchakunt'asínkach'i éka ma wantajka "jurhenkorherini" "juramutini" o "k'uiripu no ixo anapuni".

7. NO NÉ MÍTESTI NÁMUMENTU K'UIRIPU ÚA JURHENHAANI WANTAKUECHANI

Yámentuecha jatsisti tsípikua para jurhenhaani wantakuechani, no wéтарhisí sáпichueni o k'ériini, o ékach'i míteka karani o arhint'ani. Jóperu arhisintiksi éska sáпirhatiicha sánteru sóntku jurhanhasinti wantakuechani ka no k'éратиича. Éka sapiiri chenempuo má jásik'u wantanhajka, imat'u imankusí úati wantani. Jóperu éka sapichu niaraska irakani k'uiripu jinkuni ts'a éнка mámaru jási wantajka, sapichut'u mámaru jási wantaati. Sáпirhatiicha niarati sési jurhenhaani wantakuechani ékaxi irekaska k'uiripuni jinkuni ts'a éнка mámaru jási wantajka. ¿Namunti wantakua miteaski? ¿miteskiri námuni járhati wantakua wantanhasini cheeneo?